

Rebecca Horn - od performansov do celovečernih filmov

Taja Toplak

Rebecca Horn (1944) je svetovno znana, izjemna in vsestranska nemška ustvarjalka, ki je svojo umetniško pot začela v 70. letih prejšnjega stoletja in je v štirih desetletjih ustvarila ogromen opus kiparskih del, risb, fotografij, kinetičnih objektov, prostorskih instalacij, performansev, poezije in filma. Njena najbolj znana dela, ki so bila razstavljena v številnih vodilnih muzejih in galerijah po svetu in je zanje prejela pomembna priznanja in nagrade, so prvič na ogled tudi v Sloveniji, in sicer v Umetnostni galeriji Maribor. Glavna tema razstave je vsebinski, materialni, formalni in zvočni dialog med umetniškimi deli Rebecce Horn ter deli gostujočih umetni-

kov, ki jih je umetnica po lastnem izboru uvrstila v razstavo.

V zgodnjih performativnih delih je Rebecca Horn raziskovala ravnovesje med prostorom in človeškim telesom, ki ga je v poznejših zamenjala s kinetičnimi objekti, sestavljenimi iz najdenih in samostojno izdelanih predmetov, kot so ventilatorji iz peres, metronomi, klavirji in violine s posebnimi mehanizmi, ki jim omogočajo, da igrajo same nase. Njena dela, ki jih odlikuje izjemna tehnična, funkcionalna in estetska dovršenost, najpogosteje zadevajo čustveno, psihološko ter seksualno izkustvo posameznika.

Rebecca Horn se je začela ukvarjati s filmom v 70. letih, in sicer je sprva s pomočjo kamere le dokumentirala svoje performanse. Tako je nastala serija kratkih dokumentarnih posnetkov z naslovom *Performances 1* (1970-1972) in *Performances 2* (1973), v katerih je raziskovala možnosti, kako preoblikovati in izpostaviti posamezne dele človeškega telesa s pomočjo skrbno izdelanih nastavkov za podaljšanje telesnih okončin in različnih barv. V UGM so razstavljene fotografije teh performansov, na primer *Einhorn* (1970) in *Handschuhfinger* (1972). Pri slednjem so bistvene posebne rokavice, ki podaljšajo dolžino prstov do te mere,

da se lahko z njimi med hojo dotikamo stene, stropa in tal. V začetku 80. let se je zaključilo njeno začetno obdobje fascinacije nad človeškim telesom, saj se je v tem času začela posvečati kinetičnim skulpturam in snemanju celovečernih filmov. Njeni najbolj poznani filmi, za katere je umetnica sama napisala scenarije, so zanesljivo *Der Eintänzer* (1978), *La ferdinanda: Sonate für eine Medici-Villa* (1981) in *Buster's Bedroom* (1990), ki smo si ga lahko ogledali v okviru razstave v UGM. Rebecca Horn v svojih avtorskih umetniških filmih zgodbe ne niza linearno, temveč je pripoved sestavljena iz odlomkov izrazito čustveno obarvanega besedila,

ki ga v filmu interpretira pripovedovalec. Ključnega pomena so posebni kinetični objekti, ki jih je naredila sama iz različnih že obstoječih predmetov. Slednji imajo v filmih dvojno vlogo, saj zgodbo neposredno zrcalijo in jo hkrati tudi interpretirajo ter jo s tem dopolnjujejo. Značilnost njenih filmov je med drugim tudi ta, da so uprizorjeni v strogo zamejenih prostorih: v *Der Eintänzer* je to atelje na Manhattnu, v *La ferdinanda* toskanska vila in v *Buster's Bedroom* Nirvana House – sanatorij za duševno obolele. Glavni liki so osebe, ki so bodisi duševno bolne bodisi imajo kakšno fizično telesno poškodbo, zaradi česar jim je bila odvzeta sposobnost neomejenega gibanja ali so se zanjo same prikrajšale. Vendar ne smemo pozabiti, da večinoma le ti preživijo težke konfliktna situacije v filmu.

Scenarij za film *Buster's Bedroom*, v katerem nastopijo igralci kot Donald Sutherland, Geraldine Chaplin in Valentina Cortese, je Rebecca Horn napisala skupaj z Martinom Mosebachom. Film, pri katerem je bil za kamero Bergmanov snemalec Sven Nykvist, govori o mladi ženski Mischi, ki zaradi obsedenosti z naslovno zvezdo nemega filma pristane v sanatoriju za duševno bolne, v katerem je zaradi alkoholizma nekaj časa prebival tudi ta igralec. Že ime sanatorija, Nirvana House, namiguje na osrednji motiv filma. Beseda nirvana izvira iz sanskrite, z njo pa je Buda opisoval popolno umiritev uma, osvobojenega pohlepa, jeze in drugih stanj, ki povzročajo trpljenje. Prebivalci sanatorija so nenavadna skupina različnih karakterjev, ki živijo v hermetično zaprtem svetu iluzij, kjer so se zabrisale vse meje med sanjami in resničnostjo, razumom in norostjo ter prisilo in svobodo. Rebecca Horn v filmskem liku Busterja Keatona ni videla zgolj komičnosti, temveč je v njegovi značilni obrazni grimasi prej kot humor opazila izraz smrtnega strahu in panike, zaradi česar je postal njen navdih ne samo za film *Buster's Bedroom*, ampak tudi za druga dela. Po pripovedi Keatonovega biografa naj bi igralca med zdravljenjem v sanatoriju zaradi delirija oblekli v prisilni jopič, kar je poudarila tudi Hornova, poleg tega pa še invalidski voziček, kar je oboje sinonim za odvzem svobode gibanja. Umetnično navdušenje nad zaprtimi prostori in predmeti, ki nam

omejujejo premikanje, lahko pripišemo dejstvu, da je na lastni koži izkusila, kako je biti izoliran od zunanjega sveta. Skoraj leto dni je bila tudi sama zaprta za štirimi stenami bolnišnice, kjer se je zdravila zaradi infekcije s poliestrom.

Dela Rebecce Horn so svojevrstne vizionarske markacije na poti v nove dimenzije časa in prostora, ki morda obstajajo na kakšnem drugem planetu v našem širnem in skrivnostnem vesolju. Rebecca Horn je nekoč dejala: »Umetnost je anarhija ... anarhija je svoboda – svoboda pa se skriva na obrobju, v ranljivosti, ko prestopimo mejo.« Liki v njenih filmih zmeraj prestopijo določene meje in najdejo zavetišče šele v zaporih, prisilnih jopičih, sanatorijih za duševno bolne, za maskami in na invalidskih vozičkih. Komaj tu najdejo svobodo.

Vse fotografije: Rebecca Horn, *Buster's Bedroom* (posnetek iz filma), 1990 © Rebecca Horn & VG Bild-Kunst, Bonn